

Rejent * rok 14 * nr 1(153)
styczeń 2004 r.

Recenzja

**Jadwiga Pazdan, *Pełnomocnictwo w prywatnym prawie międzynarodowym*,
Kraków 2003, stron 183**

Recenzowana książka stanowi unikalne opracowanie kontrowersyjnego w doktrynie polskiej zagadnienia dotyczącego pełnomocnictwa w prawie prywatnym międzynarodowym. Okoliczność ta spowodowała, że Autorka z wielką wrażliwością i ogromną dokładnością przedstawiła genezę pełnomocnictwa w obrocie prawnym międzynarodowym w większości państw europejskich, a także w Chinach, USA i Kanadzie w kontekście rozwiązania prawnego przyjętego w Polsce. Badanie empiryczne bogatego materiału porównawczego pozwoliły na obiektywne i przekonujące przedstawienie wniosków teoretycznych i praktycznych. Te ostatnie są szczególnie ważne dla notariuszy i sędziów stykających się z tymi problemami. Umiejętne połączenie obu wątków czyni, że publikacja jest wielce użyteczna dla praktyków.

Profesjonalny i spójny układ systematyczny sprzyja poznaniu i przyswojeniu trudnych problemów występujących przy stosowaniu i wykładni przepisów. Przy omawianiu poszczególnych tematów powołano zarówno poglądy doktryny zgodne ze stanowiskiem Autorki, jak również przeciwnie, którym poświęcono stosunkowo dużo uwagi dla wykazania ich bezzasadności. Zostało to uczynione z subtelnnością. Powołano przy tym poglądy innych autorów i stanowiska wyrażone w orzecznictwie.

W wyniku tego tezy Autorki są racjonalnie uzasadnione. Ma to szczególne znaczenie dla praktyki notarialnej np. w zakresie oceny skuteczności prawnej pełnomocnictwa sporządzonego za granicą nie w formie aktu notarialnego do przeniesienia własności nieruchomości położonej w Polsce.

Książka składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy zajmuje się sposobami unormowania własności prawa dla pełnomocnictwa. Dla zrozumienia istoty pełnomocnictwa należy wspomnieć, że z chwilą jego udzielenia dochodzi do powstania określonych stosunków cywilnoprawnych pomiędzy mocodawcą i pełnomocnikiem, pomiędzy mocodawcą a osobą trzecią w wyniku działania pełnomocnika oraz pomiędzy pełnomocnikiem a osobą trzecią, wobec której pełnomocnik realizuje pełnomocnictwo. Przeważa przy tym pogląd prezentowany w opracowaniu, że pełnomocnictwo wynika z jednostronnej czynności prawnej, a niekoniecznie z umowy, zaś stosunek podstawowy pełnomocnictwa oraz stosunek czynności prawnej wykonywanej na jego podstawie podlegają własnym statutom. Ilustracją genezy pełnomocnictwa w obrocie międzynarodowym są postanowienia powołanych konwencji: międzyamerykańskiej z 1975 r., haskiej z 1978 r. i wiedeńskiej z 1980 r. Konwencja międzynarodowa podpisana w Panamie 30 stycznia 1975 r., zwana również międzyamerykańską, weszła w życie z dniem 16 stycznia 1976 r. W całości reguluje pełnomocnictwo udzielone do działania za granicą. Nie została ona ratyfikowana przez Polskę. Artykuł 1 Konwencji stwierdza, że pełnomocnictwo udzielone w dowolnym kraju konwencyjnym, zgodnie z jej zasadami, jest ważne i skuteczne w tych państwach. Forma pełnomocnictwa podlega prawu państwa, w którym mocodawca udziela pełnomocnictwa.

Konwencja haska podpisana 14 marca 1978 r. weszła w życie w dniu 1 maja 1992 r. Została ratyfikowana tylko przez Francję, Portugalię, Argentynę i Holandię. Określa ona prawo właściwe dla stosunków międzynarodowych powstałych w wyniku wykonywania umocowania przez zastępcę działającego wobec osób trzecich na rzecz pryncypała stale lub okazjonalnie. W myśl art. 5 ust. 1, stosunek pryncypała z zastępcą może być poddany wybranemu prawu. Istotne znaczenie posiada Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowych sprzedaży towarów sporządzona w Wiedniu 11 kwietnia 1980 r., która weszła w życie w stosunku do Polski dnia 1 czerwca 1996 r. Nie obejmuje ona pełnomocnictwa do zawarcia podlegającej jej regulacji umowy sprzedaży.

Stosownie do norm kolizyjnych prawo właściwe dla formy pełnomocnictwa należy ustalać na podstawie zasad ogólnych obowiązujących dla formy czynności prawnej. Przedstawiona charakterystyka konwencji pozwala zrozumieć problemy związane z wypracowaniem powszechnie obowiązujących zasad w pełnomocnictwie.

W przeglądzie rozwiązań w obcych systemach prawnych skomentowano regulacje prawne, w których pełnomocnictwo traktowane jest samodzielnie. Regulacje te przeważają nad systemami, w których nie wyodrębnia się pełnomocnictwa. Analiza polskiego systemu prawnego na przykładzie ustawy z 1926 r. o prawie prywatnym międzynarodowym i ustawy z 1965 r. wskazuje, że ustawodawca nie przewidział prawa właściwego dla pełnomocnictwa. Zgodzić się więc należy z poglądem Autorki, że w tych warunkach, w drodze analogii z art. 25 § 2 prawa prywatnego międzynarodowego, *lex sei sitae* należy stosować do pełnomocnictwa zasady tam określone. Statutem pełnomocnictwa dla czynności prawnych dotyczących nieruchomości jest zatem prawo miejsca jej położenia. Zasada ta odnosi się do nieruchomości położonej w Polsce oraz za granicą.

W rozdziale drugim omówiono przesłanki ważności udzielenia pełnomocnictwa. Zdolność mocodawcy do jego udzielenia podlega w zasadzie jego statutowi personalnemu. Forma pełnomocnictwa w Polsce podlegać więc będzie ocenie na zasadzie *per analogiam* z art. 12 zd. 2 ustawy z 1965 r. W konsekwencji forma pełnomocnictwa podlega prawu właściwemu dla pełnomocnictwa (*legis causa*). Przy jego udzieleniu wystarczy zachowanie formy przewidzianej przez prawo państwa, w którym pełnomocnictwo zostało udzielone (*legis loci actus*). Zgodzić się więc należy z poglądem Autorki, że w razie dokonania przez strony czynności prawnej za granicą, odnoszącej się do nieruchomości położonej w Polsce, wystarczy zachować formę przewidzianą dla tej czynności w prawie państwa, w którym czynności dokonano. Stanowisko to jest podzielane w judykaturze, a przykładem tego jest teza wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2004 r. CK 39/03. Słusznie podkreślono, że art. 12 zd. 2 posługuje się łącznikiem miejsca dokonania czynności prawnej. Decyduje więc miejsce udzielenia pełnomocnictwa, którym jest miejsce złożenia przez mocodawcę oświadczenia woli.

Przedmiotem rozważań są także wady oświadczenia woli mocodawcy przy udzielaniu pełnomocnictwa. Podlegają one statutowi pełnomocnictwa. Tym samym zasadom podlegają wady oświadczenia woli pełnomocnika. Treść umowy w zakresie jej ważności podlega prawu właściwemu dla tej umowy, tj. statutowi kontraktowemu.

W rozdziale trzecim przedstawiono w sposób przystępny, szczególnie dla praktyki, zakres stosowania statutu pełnomocnictwa oraz jego odmiennność od innych statutów. Charakterystyka pełnomocnictwa od chwili jego udzielenia aż do wygaśnięcia pozwala w sposób właściwy zastosować obowiązujące zasady dotyczące statutów pełnomocnictwa. Szczegółowe omówienie wszystkich praktycznie możliwych sytuacji związanych z udzieleniem, odwołaniem i wygaśnięciem pełnomocnictwa pozwalają na właściwą wykładnię jego treści i oceny prawidłowości sporządzenia.

Książka w sposób kompleksowy wyczerpująco omawia problemy dotyczące pełnomocnictwa w prawie prywatnym międzynarodowym. Stanowi istotny dorobek naukowy i jest bardzo użyteczna w praktyce.

Romuald Szytk